

Seletuskiri Vabariigi Valitsuse korralduse „Energiamajanduse arengukava aastani 2030“ kinnitamine“ juurde
Lisa 2 „Energiamajanduse arengukava aastani 2030“ eelnõule laekunud märkuste ja kommentaaridega arvestamine

Märkused/kommentaariid	Arvestamine
<p>ENMAK 2030 eelnõu püsiliik Eelnõude Infosüsteemis https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/6a2e0ce3-9e07-4b7b-955e-3a3d88d219a9</p>	
<p><i>Põllumajandusministeerium, 12.01.2015 kiri nr 4.1-2/12981-1</i></p>	
<p>Eelnõu lk 103 on esitatud tabel ENMAK 2030 rakendamisega seotud osapoolte kohta. Palume ühtlustada Põllumajandusministeeriumile ja PRIA-le tabelis antud ülesanded. PRIA ei saa olla osapooleks tegevustes, kus Põllumajandusministeeriumit nimetatud ei ole.</p>	<p>Arvestatud. Tabel 6.1 kajastab ENMAK 2030 rakendamisega seotud osapooli ning võimalikke kokkupuutepunkte lähtudes asutuste ülesannete jaotusest arengukava koostamise ajal. PRIA ja Põllumajandusministeeriumi kokkupuutepunktid ENMAK 2030 rakendamisega on nüüd ühtlustatud.</p>
<p><i>Esti Maaomavalitsuste Liit, 14.01.2015 kiri nr 10-1/11</i></p>	
<p>Siiski leiame, et meie hinnangul ei ole piisava põhjalikkusega kirjeldatud arengut, kus maailmaturu õli hind on pikas perioodis väga madal - kuidas sellises olukorras toimib kavandatud põlevkiviõli tootmisele baseeruv soojuse ja elektri koostootmine ja milliseid meetmeid süsteemihaldur elektri tootmise võimekuse tagamiseks rakendada saab.</p>	<p>Arvestatud osaliselt. Eelnõud täiendatud viitega energiakandjate hindade volatiilsusele ning selle mõjule ettevõtete investeringute elluviimise ajakavadele. Eelnõu punktis 3.2.6 on kirjeldatud mehhanism, kuidas ja milliste meetmetega süsteemihaldur koostöös Konkurentsiametiga varustuskindluse elektrituru tagab.</p>
<p>Samuti jääb arusaamatuks kivisöe nimetamine kütusena elektritootmises, kuna see eeldaks seniste põlevkivijaamade katelde tehnilist ümberehitust.</p>	<p>Selgitus. ENMAK 2030 modelleeritud elektritootmise stsenaariumides on muuhulgas käsitletud põlevkivi põletusplokkides põlevkivi asendamist muude tahkekütuste kasutamiseks kui üht alternatiivstsenaariumi. ENMAK 2030 eelnõus ei ole kasutatud kõiki alusanalüüside tulemusi.</p>
<p><i>Kultuuriministeerium, 13.01.2015 kiri nr 5.1-2/2009</i></p>	
<p>Energiamajanduse arengukava aastani 2030 (edaspidi ENMAK) tekstis kirjutatakse: „Energiasäästu ja -tõhususe saavutamiseks panustatakse elamu- ja soojusmajandusse eelkõige toetuste abil“ (lk 8). Juhime tähelepanu, et olemasoleva hoonefondi rekonstrueerimise toetuste kavandamisel ei tohi välistada riiklikke kultuurimälestisi ega muinsuskaitsealadel asuvaid hooneid. Praegusest tekstist jääb kahetine arusaamise võimalus.</p>	<p>Selgitus. Rekonstrueerimise toetuste puhul ei välistata kindlasti kultuurimälestisi ega muinsuskaitsealaseid hooneid. Tekst ütleb, et „toetatakse olemasoleva hoonefondi rekonstrueerimist“, mis hõlmab kogu olemasolevat hoonefondi. Ka väljatöötatav korterelamute rekonstrueerimise meede (EL SF 2014-2020 rahastust) pöörab eraldi tähelepanu miljöölal paiknevatele hoonetele. Lisaks on ENMAKi meetmete ja tegevuste osas rõhutatud vajadust eraldi tähelepanu pöörata arhitektuuriväärtusega, muinsuskaitse- ja miljöölaladel paiknevate elamute jmt hoonete energiatõhusaks renoveerimisele.</p>
<p>Kultuuripärandisse tehtud investeering on pikaajaline. Kui olemasolev hoone on tunnistatud kultuurimälestiseks muinsuskaitsealades sätestatud korras, tuleb igal juhul eelistada selle restaureerimist uue rajamisele või muude hoonete korrastamisele. Mälestised on objektid, mis on tunnistatud riiklikult oluliseks ja mille säilimist läbi korrastamise, arendamise ja kasutamise tuleb igal juhul soodustada, kuna nende säilimine on avalik huvi. Uusehitiste (energia)säästu arvutatakse reeglina lühemas ajalisel perspektiivis kui ehitismälestiste säilimist, mis tuleb riigil igal juhul tagada, sõltumata vastutavast asutusest. Energiatõhusaks rekonstrueerimine aitab hoida mälestisi kasutuses, mis omakorda vähendab oluliselt ohtu nende säilimisele. Sel on ka positiivne keskkonnamõju –</p>	<p>Selgitus. Peatükk pöörab juba suures osas tähelepanu rekonstrueerimistegevusele ning sellest saavutatavale energiasäästupotentsiaalile ning silmas on peetud kõiki olemasolevaid hooneid. Nõustume, et üha olulisemaks saab nii uusehituses kui ka rekonstrueerimisel kasutatavate materjalide ning hoone elukaarega seonduv, seda ka energiasäästu kontekstis. Täna aga puuduvad selged ja lihtsasti kasutatavad mõõdikud sellise energiasäästupotentsiaali arvutamiseks. Lisaks ei ole kõikide ehitustoodete puhul sellised näitajad teada. Küll aga nõustume, et jooksvalt tuleb ka erinevaid nõudeid nii uusehituses kui rekonstrueerimises täiendada, kui meetodid on olemas.</p>

<p>olemasoleva hoonefondi korrastamine on keskkonnasäästlik ja see rikastab (mitmekesistab) elukeskkonda. Keskkonnamõju on mõju nii loodusele kui kultuuripärandile ning sarnaselt loodusele on ka pärand taastumatu ressurss.</p> <p>Sellest tulenevalt teeme ettepaneku lisada peatüki 3.4.2 alajaotusesse „Elamufondi (nii olemasolevate kui uute hoonete) energiakulukuse vähendamine“ olulise teemana ka energiakulu mitte ainult uute hoonete ehitamisel, vaid ka vanade lammutamisel ja rekonstrueerimisel. Iga hoone ehitamine on seotud suure energiakuluga ehitusmaterjalide tootmisel, transpordil ja monteerimisel, samuti tekib lammutamisel energiakulu materjalide transpordile ja utiliseerimisele. Olemasoleva ehitise rekonstrueerimine on samuti energiakulu, kuid selle suurus oleneb paljuski rekonstrueerimisel kasutatavate materjalide tootmisviisist ja päritolust (kohalik savikrohv vs imporditud ehitusplaat). Oluline on ka hoonete kasutusaeg – kui hoone on ehitatud selliselt, et seda on võimalik kasutada 500 aastat, on see ehitamisele kulutatava energia seisukohast säästlikum, kui ehitada 50-aastase elueaga uusi hooned. Elamumajanduse pikaajase energiatõhususe ning ka kultuuriväärtuste säilimise seisukohalt on oluline, et ehitiste rekonstrueerimisel seataks eesmärgiks energiasääst mitte ainult rekonstrueerimisjärgse energiatarbe seisukohast, vaid ka kasutatavate materjalide energiamahukuse ja tulemuse püsivuse seisukohast. Samuti on oluline olemasoleva (eriti kultuuriväärtusliku) ehitussubstantsi kasutuses hoidmine või taaskasutusse võtmine, mis vähendab vajadust kulutada energiat materjalide tootmisele, transpordile, ehitamisele, lammutamisele, jäätmete käitlemisele jms.</p> <p>Seetõttu soovime läbivalt, aga eriti peatükk 3.4.2 juures, rõhutada mõtet, et elamufondi energiatõhusaks rekonstrueerimist toetades ei tohi välistada riiklikke kultuurimälestisi ega miljöövääruslikke hooned. SA KredEx renoveerimislaenu ja rekonstrueerimistoetused on olnud väga oluline panus ja Kultuuriministeerium toetab sarnaste meetmete ja vajadusel muude riiklike toetustega jätkamist. Vastupidiselt levinud eksiarvamusele, et mälestisi vm kultuuriväärtuslikke hooned ei ole võimalik või lubatud energiatõhusamaks rekonstrueerida, on seda KredExi toetusel edukalt tehtud ning nimetatud toetuse abil korrastatud muinsuskaitsealused hooned on pärvinud restaureerimispreemiaid.</p>	
<p>Eelnevast tulenevalt palume ümber sõnastada lõik lk 50: „Eraldi tuleb tähelepanu pöörata miljöövääruslikel aladel paiknevatele elamutele, kuna miljöövääruslikes piirkondades ei ole tihtipeale lubatud elamute energiatarbeks muutmise (eelkõige soojustamine) kultuuripärandi või miljöö säilitamise eesmärgil. Tuleb leida võimalusi nii nende kultuuripärandi säilitamiseks kui hoonete energiatarbeks saavutamiseks.</p>	<p>Arvestatud. Lõiku on täiendatud, võttes arvesse tehtud ettepanekut: „Eraldi tuleb tähelepanu pöörata mälestistele, muinsuskaitsealadel ning miljöövääruslikel aladel paiknevatele elamutele, kuna nende energiatarbeks muutmise ei ole näiteks üldjuhul lubatud välisseinte soojustamine kultuuripärandi või miljöö säilitamise eesmärgil. Tuleb leida võimalusi hoonete energiatarbeks parandamiseks nende kultuuriväärtust säilitades. Selleks töötatakse välja juhendmaterjalid kultuuriväärtuslike hoonete energiatarbeks vähendamiseks.“</p>

<p>Selleks töötatakse välja juhendmaterjalid nendel aladel paiknevate hoonete rekonstrueerimiseks.“ Energiatõhususe parandamine on lubatud kõigis kaitsealustes hoonetes, küsimus on tehnilistes lahendustes. Energiatõhususarvu klassi tõstmine on võimalik ka hoone välisseinu soojustamata, st väliskujundust oluliselt muutmata. Lahendused taoliste tööde tegemiseks on olemas. Teeme ettepaneku sõnastada lõik järgmiselt: "Eraldi tuleb tähelepanu pöörata mälestistele, muinsuskaitsealadel ning miljöövärtuslikel aladel paiknevatele elamutele, kuna nende energiatõhusamaks muutmisel ei ole üldjuhul lubatud välisseinte soojustamine kultuuripärandi või miljöö säilitamise eesmärgil. Tuleb leida võimalusi hoonete energiatõhususe parandamiseks nende kultuuriväärtust säilitades. Selleks töötatakse välja juhendmaterjalid kultuuriväärtuslike hoonete energiatõhususe tõstmiseks."</p>	
<p>Teeme ettepaneku vastavalt muuta ka lk 95 toodud tegevust: „Arhitektuuriväärtusega, muinsuskaitse- ja miljööaladel paiknevate elamute jm hoonete energiatõhusaks renoveerimisel linnaehitusliku jm kultuuriväärtuse säilitamise toetamine“. Teeme ettepaneku sõnastada see järgnevalt: „Arhitektuuriväärtusega, muinsuskaitsealuste ja miljööaladel paiknevate elamute jm hoonete energiatõhusaks renoveerimise toetamine jm kultuuriväärtust säilitaval viisil“.</p>	<p>Arvestatud, muudatus tehtud vastavalt ettepanekule.</p>
<p>Lk 95 toodud mõõdik: „Koostöös Muinsuskaitseametiga töötada välja juhendmaterjalid miljöövärtuslike hoonete rekonstrueerimisel energiatõhususe tagamiseks“ on igati vajalik, kuid teeme ettepaneku lisada lausesse muinsuskaitsealused hooned.</p>	<p>Arvestatud, muudatus tehtud vastavalt ettepanekule.</p>
<p>Teeme ettepaneku lisada lk 103 toodud tabelis ühe osapoolena ka Muinsuskaitseameti. Selleks annab alust lk 95 toodud mõõdik.</p>	<p>Arvestatud.</p>
<p>Elukeskkonna ruumilise arendamisega seonduvat puudub ENMAK peamiselt kahes võttes: hoonefondi jätkusuutlikkus ja eluasemekeskonna kvaliteet. Juhime tähelepanu, et praegune dokument pöörab liialt vähe tähelepanu sellele, kuidas planeerimissuuniste abil käesoleva arengukava eesmärke täita. Näiteks peatükis 3.4.2 (lk 48) on lõik „Süsteemne lähenemisviis eluaseme-piirkondadele kui tervikule aitab tagada kõrgel tasemel oskusteabe rakendamise hoonete rekonstrueerimisel, tegevusala atraktiivsuse erasektorile nii ehitusettevõtete kui ka finantsinstitutsioonide poolt ning majandusliku efektiivsuse hoonete ja eluasemepiirkondade uuendamisel“ iseenesest vastuolus eelneva väitega (sama lk): „ ... osaliselt saab energiakasutamist suunata ja mõjutada ka planeerimissuunistega.“ Muret tekkitab sõna „osaliselt“. Seda põhjusel, et just läbimõeldud ja tõhusad planeerimissuuniste panevad aluse süsteemsele lähenemisviisile elukeskkonna arendamisel. Soovitame rõhutada ruumilise planeerimise osatähtsust ja toetuda</p>	<p>Arvestatud, sõnastust muudetud „...energiakasutamist saab suunata ja mõjutada ka planeerimissuunistega“. Võimalikke ettepanekuid planeerimissüsteemi parendamiseks energiakasutuse aspektist on plaanis ENMAKi perioodi jooksul analüüsida. Kuna planeerimisvaldkond kui selline ei kuulu otseselt Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi vastutusvaldkonda ning pädevusse, ei ole tõepoolest süvitsi sellele tähelepanu pööratud. Küll aga on nenditud, et süsteemi tuleks parandada, et juba planeerimisprotsessis pöörataks potentsiaalsele energiakasutusele enam tähelepanu. Kultuuriministeeriumi ettepanekud võetakse edaspidises töös arvesse.</p>

<p>ENMAK põhimõtetes Siseministeeriumi tellitud ja Eesti Kunstiakadeemia läbi viidud uuringule „Asustuse arengu suunamise ülesande lahendamise võimalused maakonnaplaneeringus“, mille on koostanud arhitektid Renee Puusepp ja Toomas Paaver (Tallinn, 2014). Nimetatud uuring vastab otseselt OECD raportis „<i>Compact City Policies: A Comparative Assessment</i>“ (2012) sätestatule. Uuringu üldisem eesmärk on vaadelda Eesti asustuse suunamise võimalusi maakonnaplaneeringus, seda eeskätt linnaruumi kompaktsuse tõstmise ja hajaasustuse säilitamise kaudu. Uuring pakub välja süsteemse käsitluse ning maakonniti ühtse lähenemisviisi Eesti asumite kompaktsuse tõstmiseks ja asulate tihendamiseks. Eesmärk on aidata kohalikel omavalitsustel nende endi kehtestatud planeeringutega võetud üle jõu käivate kohustuste nõiaringist välja tulla nii, et nende uued üldplaneeringud oleksid kestlikumad.</p> <p>Eesti on kahaneva elanikkonnaga riik ja vaid üksikutes piirkondades on näha mõningast elanike arvu tõusu, mistõttu tuleb säilitada olemasolev asustusstruktuur, tõsta kompaktsust ja pakkuda mitmekesisist elukeskkonda. Probleem on seni aga selles, et massiliselt üleplaneeritud, ent välja arendamata alad soodustavad struktureerimata asustuse teket, mis ühest küljest ei tekita kompaktsust ja teisest küljest võib kergesti minna vastuollu väljakujunenud hajaasustustrigiga. ENMAK peaks tegema ettepaneku vaadata kriitiliselt üle realiseerimata ja ainult osaliselt realiseerunud detailplaneeringud. Samuti tuleks kriitiliselt suhtuda üldplaneeringutesse, mis ei kindlusta kompaktsust arengut ega ole kooskõlas uusasumite rajamise tegelike vajadustega.</p> <p>Maakonnaplaneering on täna koht, kus seada asustuse arengu suunamiseks täiendavad tingimused, kavandada (tegelike) tiheasumite piirid. ENMAK peaks rõhutama, et maakonnaplaneering peaks jaotama ruumi kompakseteks tiheasumiteks (või nende kogumiteks) ning ulatuslikuks hajaasustusalaks. On selge, et tiheasumid ja hajaasustus peaksid järgima olemuslikult erinevat arenduspõhimõtet. Tiheasumid nõuavad ju palju põhjalikumalt ja detailsemat planeerimist kui hajaasustus ja nii ongi uuringus selgitatud, et kompaktsus – tiheasum – vajab väljaarendamiseks ruumilise arengu kontseptsiooni ehk ruumimudelit. See määratleks hoonete ja avaliku ruumi suhted ning näeks ette kompaktsust arendamise taristu, mis vastaks kavandatava elanikkonna suurusele ja vajadustele. Teisisõnu, ruumimudel aitab kavandada tiheasumite ruumilist struktuuri ja terviklahendust.</p>	
Eesti Erametsaliit, 13.01.2015 kiri nr 2/14	
<p>Palume tõsta jätkusuutliku ressursi numbrit peale 2020. aastat 12,3 TWh aastas kuni 18 TWh aastas. Põhjendus: Energeetiliseks otstarbeks sobiliku</p>	<p>Arvestatud.</p>

<p>puitse biomassi valmisolev ja realiseerimist vajav ressurs on hetkel oluliselt suurem, kui 18 TWh aastas, millest tulenevalt on järgmise kümne aasta jätkusuutlik ressurs minimaalselt 20 TWh aastas.</p> <p>Juhinduse eeltoodust teeme ettepaneku muuta ENMAK eelnõu peatüki 3.3. alapeatükis 3.3.2. teise lõigu viimast lauset selliselt, et peale 2020. aastat käsitletak jätkuvalt saadaolevat jätkusuutlikku puitse biomassi ressursi vähemalt kuni 18 TWh aastas.</p>	
<p><i>Riigikantselei, 16.01.2015 kiri nr nr 7-2/14-02727-2</i></p>	
<p>Palume energiamajanduse arengukavast välja jätta eluaseme kättesaadavuse ja riiklikult toetatava üüriellamufondi temaatika. Leiame, et energiamajanduse arengukava peaks hõlmama vaid energiamajanduse arendamisega seotud teemasid. Seetõttu oleme seisukohal, et eluasemevaldkonnas on kooskõlatava arengukava raames põhjendatud vaid hoonete energiatõhususe ja energiatõhusa elukeskkonna planeerimisega seotud meetmed. Eluaseme kättesaadavuse ja riiklikult tagatud üüriellamufondi probleemid ja meetmed tuleb energiamajanduse arengukava eelnõust välja jätta. Need meetmed saab planeerida teiste arengukavade raames või eraldi programmiga.</p>	<p>Üüriellamute rajamise toetamise/soodustamise meede on väga tihedalt seotud energiatõhusate hoonete ning energiatõhusa elukeskkonnaga. Riiklikul tasandil ei saa tegeleda vaid olemasolevate hoonete rekonstrueerimisega, tuleb mõelda ka seda, kuidas tekiks juurde uut, energiatõhusat ning tänapäevastele nõuetele vastavat elamufondi. Täna on üüriturul probleemid pindade kvaliteedi ja kõrgete kommunaalkuludega, mis iseloomustab meie olemasolevat elamufondi üldiselt. Riiklikul tasandil tuleb leida mehhanisme, et nii kohalikel omavalitsustel kui ka erasektoril oleks enam motivatsiooni üürituru arendamiseks panustada. Loomulikult peavad loodavad elamud olema eeskujuliku energiatõhususega, võimaldama teadus- ja arendustegevust nii projekteerimise, ehitamise kui ka hoonete „tarbimise“ ajal ning läbi selle saame oluliselt ja laiemalt panustada kogu hoonete energiatõhususe valdkonda. Kui riiklikul tasandil peetakse oluliseks olemasolevate hoonete rekonstrueerimist, tuleb samaväärselt tegeleda ka uute hoonete rajamiseks soodsama keskkonna loomisega ning vaadata kogu elamufondi uuendamisele laiemat ja pikemat perspektiiviga. Arengukava eelnõu on täiendatud, et esialgne mõte üüriellamute tihedast seosest energiatõhususe valdkonnaga tuleks selgemini esile.</p>
<p>Palume üle vaadata ja täpsustada energiamajanduse arengukava eesmärke puudutavad osad. Arengukava eelnõus esitatud eesmärkide hierarhia ja struktuur tekitab segadust. Eraldi on välja toodud arengukava 3 strateegilist eesmärki. Seejärel räägitakse üldeesmärgist ning tuuakse välja ka kolm alameesmärki, mis kohati sarnanevad strateegilistele eesmärgile, aga ei ole otseselt üks-ühele seostatavad. Lk 77 ja 78 räägitakse jälle üldeesmärgist ja alameesmärkidest, aga mõnevõrra erinevas sõnastuses varasemalt esitatule.</p>	<p>Arvestatud. Eesmärkide osa täpsustatud ning eraldi strateegilised eesmärgid kustutatud. Eelnõu tekstis üldeesmärk ning alameesmärgid.</p>
<p>Lisaks on arengukavas üles loetletud erinevaid indikaatoreid nii eesmärgi täitmise kohta, taustaks, oodatud tulemuse kirjeldamiseks ning meetmete ülestena. Soovitame piirduda arengukava eesmärkide täitmist ja soovitud seisundit kirjeldavate tulemusindikaatoritega ning meetmete indikaatoritega.</p>	<p>Arvestatud. Täpsustatud eelnõu tekstis millal missuguseid mõõdikuid kasutatakse.</p>
<p>Arengukavas toodud indikaatorid palume üle vaadata järgnevalt: Meetmete ülestest mõõdikute juures (tabel 4.1. lk 77) puuduvad sihttasemed ning ei selgu, kas sihttasemed on kavas rakendusplaanis seada. Seetõttu ei ole selge ka nende mõõdikute otstarve.</p>	<p>Arvestatud osaliselt. Meetme ülesed mõõdikute sihttasemed on toodud mõõdikute tabelis mõõdiku kirjelduse juures.</p>
<p>Palume energiamajanduse strateegiliste eesmärkide täitmist iseloomustavate tulemuste loetelus (lk 8) täpsustada, et lisaks kaugküttesüsteemide säilitamisele selleks sobivates piirkondades saavad</p>	<p>Mitte arvestatud. ettepanekuga ei saa arvestada, kuna investeeringud teevad KOVID vastavalt enda seatud prioriteetidele. tekitatud on teadmine "kuhu oleks mõistlik investeerida", kuid see ei taga kahjuks kohe automaatselt KOV-i rahastuse.</p>

need kaugküttesüsteemid ka kaasajastatud.	
Energiamajanduse strateegiliste eesmärkide täitmist iseloomustavate tulemuste loetelus (lk 13) soovitame avaliku sektori kasutuses olevate hoonete renoveeritud netopinna puhul tulemus seostada energiatõhususega (energiatõhususe eesmärgil renoveeritud netopind, avalike hoonete energiakulu kokkuvõid vms näitaja).	Arvestatud , muudatus sisse viidud.
Palume selgitada, miks on tulemusnäitajana välja toodud taastuvenergia osakaal primaarenergias mitte energia lõpptarbimises nagu käsitletakse seda EL energia- ja kliimapoliitika raamistikus.	Arvestatud : tulemusnäitajate nimekirja on muudetud.
Palume täpsustada, millise baastasemega võrreldes plaanitakse CO2 heitmete taseme 80% vähenemist energiasektoris (lk. 17).	Arvestatud . Muudatus sisse viidud.
Soojusmajanduse meetme mõõdikute „taastuvenergia osakaal“ ja „importkütuste osakaal“ juures palume täpsustada, millest osakaalu mõeldakse (lk 85).	Arvestatud . lk 85-le on ekslikult viidatud. Ettepanekuga arvestatud ja eelnõud on täiendatud (Meede 1.5 Soojuse tootmine)
Palume mõõdikute puhul seada sihttase aastaks 2030. Näiteks meetme 2.2. mõõdiku „taastuvate energiaallikate osakaal transpordis tarbitud energiast“ puhul on toodud sihttase ainult aastaks 2020.	Selgitus : 2030. Sihttaseme mitteseadmine oli taotluslik. MKM ei pea õigeks lukustada Eesti positsiooni küsimuses, mille osas pole selget seisukohta EL tasandil. Samas pole meil hetkel põhjust arvata, et olemasolevaid sihttasemeid taastuvenergia kasutamisel transpordis muudetakse.
Palume üle vaadata lk 12 toodud ENMAK 2030 oodatav tulemus: „Energiamajanduse keskkonnamõjust tulenev hävimisohus liikide arv kasvab 2012. aastaga võrreldes 40%“. Palume üle kontrollida, kas selles sõnastuses ei ole tegemist eksitusega. Juhul kui on siiski mõeldud hävimisohus olevate liikide arvu kasvamist ehk negatiivse keskkonnamõju suurenemist, siis palume selgitada, millega see on põhjendatud.	Arvestatud . Sõnastus muudetud „Energiamajandusega kaasnev negatiivne mõju bioloogilisele mitmekesisusele leevendatakse KSH aruande ptk 9 toodud meetmetega.“ Selgitus : Potentsiaalselt hävimisohus liikide arv kasvab, kuna mh eeldatakse aastal 2030 võrreldes aastaga 2012 põlevkivi lubatud kaevandamismäärade mahus kaevandamist (täna ei kaevandata kogu lubatud mahtu), samuti kasvab prognoosi kohaselt puidu energeetiline kasutus. Mõlema tegevuse tulemusel kasvab looduse kasutus (sh kaevandamisalade laienemine looduslike alade arvelt, korrastatud kaevandamisaladel võtab elupaiga taastumine aega), mis on väljendatud antud näitajaga.
Palume arengukava peatükis 2.1. EL raamistikku puudutavas osas välja tuua ka info õhu valdkonnas välja antud EL õigusaktide kohta, eelkõige keskmise võimsusega põletusseadmete direktiivi kohta, millega kehtestatavatel normidel on oluline mõju elektri ja soojuse tootmisele.	Arvestatud . ENMAK 2030 eelnõu täiendati vastava ptk 2.1.4 Euroopa puhta õhu programm.
Arengukava eelnõus on viidatud naftahindade tõusutrendile ja sellega seonduvatele arengutele. Palume arengukava eelnõu täiendada infoga käesoleva olukorra kohta naftahindade osas. Samuti palume lisada selgitus, mil määral mõjutavad nafta maailmaturu hinnad arengukava planeerimise aluseks olevaid eeldusi ja analüüse.	Arvestatud . Eelnõu täiendatud viitega energiakandjate maailmaturuhindade volatiilsusele ning selle mõjust Eesti põlevkivisektori investeeringutele.
Palume täpsustada, kas meetme 2.1. puhul (põlevkivi kasutamise efektiivsuse suurendamine) mõeldakse põlevkivi kasutust energeetikas. Kuigi see on vaid väike osa, siis põlevkivi kasutatakse ka põlevkivikeemia tootmiseks. Lisaks juhime tähelepanu, et põlevkivi kasutamise efektiivsuse suurendamiseks planeeritakse meetmed ka põlevkivi kasutamise arengukava 2016-2030 raames. Arengukavade rakendamisel vältida dubleerimist kahe arengukava meetmete ja tegevuste osas.	Selgitus : põlevkivi kasutamise efektiivsuse suurendamine on oluline sõltumata valdkonnast, kus põlevkivi kasutatakse. ENMAKist tulenevad tegevused keskenduvad efektiivsuse tõusule muutustele põlevkivist või põlevkiviõli tootmise jääkproduktidest elektri ja soojuse tootmisele. Dubleerimist põlevkivi arengukavaga ei planeerita.
Juhime tähelepanu, et biogaasi arendamise toetamisel tuleb arvestada	Selgitus : Biogaasi tootmisega seonduvad keskkonnamõjud on kirjeldatud KSH aruande peatükis 8, mis käsitleb

biogaasi tootmise mõju keskkonnaseisundile, maakaustusele ja ressursitõhususele. Palume biogaasi puudutavad osa vastavalt täiendada.	eeldatavat mõju keskkonnaseisundile, sh täpsemalt punktis 8.2 "Energiaallikate keskkonnamõju", kus kirjeldatakse muu hulgas biogaasi ja biometaani mõju ressursidele, inimtervisele, ökosüsteemi kvaliteedile ja kliimamuutustele.
Palume täpsustada arengukava rakendamise seonduvat. Eelnõus on viidatud ministeeriumite, nende allasutuste ja Riigikantselei koostööle arengukava rakendusplaani koosseisus sõlmitavale koostöölepingule, aga puudub täpsem info viidatud lepingu kohta.	Arvestatud. Eelnõu seletuskirjale on lisatud võimalik lepingu projekt
Palume arengukava eelnõu tabelis 6.1. täiendada seotud ametite ja organisatsioonide osa nii, et ka teised riigiametid peale ministeeriumite osalevad riigi eeskuju ja energiasäästu eesmärkidesse panustamisel.	Arvestatud.
Juhime tähelepanu, et enne arengukava lõplikku heakskiitmist Vabariigi Valitsuses, esitatakse arengukava eelnõu arvamuse andmiseks ka Riigikogule. Palume ette valmistada ka vastav Vabariigi Valitsuse protokollilise otsuse eelnõu.	Arvestatud. Protokolli kantava otsuse eelnõu lisatud.
Keskkonnaministeerium, 27.01.2015 kiri nr 1-7/14/10834-2	
1. Arengukava eelnõu kohaselt toimub energiamajanduse arengukava 2030+ elluviimine ministeeriumide, nende allasutuste ja Riigikantselei koostöös arengukava rakendusplaani koosseisus sõlmitava koostöölepingu alusel. Märkime, et kooskõlastatavate materjalide hulgas puudunud ja meile mitteametlikult saadetud koostöölepingu kavand vajab veel täiendavaid arutelusid nii oma vormi kui sisu mõttes kaasates kõiki osapooli. Kuna tegemist ei ole tavapärase lahendusega arengukavade elluviimiseks, siis vajab see kindlasti läbirääkimisi ja eraldi kokkulepet. Esialgsel hinnangul me koostöölepingul põhinevat lahendust ei poolda.	Arvestatud. Koostöölepingu sõlmimist peame endiselt vajalikuks, kuid arvestades Keskkonnaministeeriumi arvamust täpsustasime arengukava teksti nii, et arengukava vaid viitab võimalusele, et koostööleping sõlmitakse. („Koostöö korraldamisega seotud küsimuste lahendamiseks kaalutakse eraldi koostöölepingu sõlmimist (vt seletuskirja lisa).“)
2. Vastavalt 14. jaanuaril toimunud kohtumisel kokkulepitule palume enne elektritootmise mudeli edasist kasutamist korrigeerida mudelis põlevkivi puudutavad moonutatud algandmed (põlevkivi hind, põlevkivi kasutamiseks projekteeritud energiablokkide söele või uttegaasile üleviimise tehnoloogilised võimalused, põlevkivi koguse vajaduse vähenemine keevkihttehnoloogia kasutuselevõtul jt). Vastasel korral ei saa mudeli edasist kasutust pidada usaldusväärseks.	Arvestatud. Seisukoht võetud teadmiseks, elektrimajanduse prognoosimise mudeleid uuendatakse igal aastal elektrisüsteemi süsteemihalduri (AS Elering) aruannete koostamiseks, samuti planeeritakse mudeli uuendamist ja uusi arvutusi arengukava elluviimise seire aruannete koostamise käigus.
3. Lk 15 toodud viimane lause vajab keelekorrektuuri.	Arvestatud. Sõnastust täpsustatud.
4. Palume peatüki 2.1.4 lk 16 viimane lõik sõnastada ümber järgmiselt: „ENMAK 2030 eelnõu ettevalmistamisel välja töötatud energiavarustuse stsenaariumidega kaasnevat õhusaasteainete teket ja mõju õhukvaliteedile on käsitletud ENMAK 2030 KSH aruande ptk 8.3.1. Õhusaasteainete vähendamise eesmärgid aastaks 2030 lepitakse kokku läbirääkimiste käigus Euroopa Komisjoni ja EL liikmesriikidega. ENMAK 2030	Arvestatud. Sõnastust täpsustatud.

<p>ettevalmistamisel Eesti Keskkonnauuringute Keskuse poolt koostatud prognooside (ENMAK 2030 KSH aruande lisa 6) kohaselt aastaks 2020 on saavutatavad NO_x, SO₂ ja PM_{2,5} piirkogused. PAH ja HCB riiklik mõõtmise- ja arvutusmetoodika on täiendamisel.“</p>	
<p>5. Palume lk 40 toodud allmärkus: „Keskkonnaministeeriumi mitteametlikud ettepanekud ENMAK 2030 eelnõule, 2015“ kustutada, kuna sellise info kajastamine arengukavas ei ole kohane.</p>	<p>Arvestatud. Sõnastust täpsustatud.</p>
<p>6. Lk 57 esimene ja teine lõik käsitlevad transpordisektoris tekkivaid KHG heiteid ning arengukava märgib, et „maanteetranspordi keskkonnamõjude vähendamises on suurim potentsiaal Euroopa ühise kliimapoliitika eesmärkide täitmiseks /.../.“ Leiame, et ENMAKi raames tuleb tähelepanu juhtida ka sellele, et kliimapoliitika eesmärkide täitmiseks on vaja luua sobilik regulatiivne raamistik vähendamaks transpordisektori KHG heiteid. Palume täiendada lk 57 viimast lõiku järgmiste lausetega: „Transpordisektoris tuleb EL kliima- ja energiapoliitika eesmärkide täitmiseks liikuda järk-järgult efektiivsema kütusetarbimisega sõidukipargi suunas, mis koos teiste rakendatavate meetmetega aitab vähendada transpordisektoris tekkivat KHG heidet. Hetkel ettevalmistamisjärgus olev Eesti kliimapoliitikat käsitlev arengudokument „Eesti kliimapoliitika põhialused“ seab transpordi sektorile KHG heite vähendamise sihttasemed liikumaks pikaajaliste kliimapoliitika eesmärkide täitmise suunas“.</p>	<p>Arvestatud. Sõnastust täpsustatud vastavalt ettepanekule.</p>
<p>7. Teeme ettepaneku lisada peatüki 3.6.5.2 „Puitkütused“ lk 69 viimase lõigu lõppu järgmine lause: „Puidu kasutamise kasv energeetikas võib mõjutada negatiivselt metsandussektori sidumisvõimet ja kasvuhoonegaaside heitkoguseid ning sealt tulenevalt ka Eesti võimalusi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel ning rahvusvahelisel kasvuhoonegaaside heitkoguste turul osalemist“. Antud lausega tahame välja tuua võimaluse, kus sõltuvalt arvestuspõhimõtetest ja metsa kasutamisest energeetilisel eesmärgil muutub Eesti metsasektor netosiduvast netoemiteerivaks. Selle tagajärjel võib aga meile riiklikult tekkida rahvusvahelisi kohustusi kvootide ostmise näol. Kuigi 2030. aasta perspektiivis on see võimalus veel ebaselge, leiame, et ENMAK peaks sellise võimaluse välja tooma ja antud teemat käsitlema.</p>	<p>Arvestatud. Sõnastust täpsustatud.</p>
<p>8. Palume lk 78 toodud mõõdik „bioloogilise mitmekesisuse säilimine: küttepuude varumisel metsa säästva majandamise võtete mõju, maakasutuse mõju jälgimine“ kustutada või sõnastada ümber järgmiselt: „bioloogilise mitmekesisuse säilimine: metsa säästva majandamise võtete mõju, maakasutuse mõju jälgimine“. Peame vajalikuks uuesti märkida, et metsade jätkusuutlikku majandamist jälgitakse „Eesti metsanduse arengukava aastani 2020“ elluviimise raames. Metsa iseloomustavaid tunnuseid hinnatakse ja seiratakse sõltumata metsa kasutamise eesmärgist</p>	<p>Arvestatud. Sõnastust täpsustatud.</p>

<p>(mõõdikus mainitud küttepuude varumine) ning puidu kasutamisest metsatööstuses või energia tootmiseks. Raiest ja ühest puust saadav puit jaguneb reeglina nii metsatööstuse kui energiatootmise vahel. Puudub võimalus ja vajadus hinnata eraldi mõju küttepuude varumisel.</p>	
<p>9. Tabelis 4.1 lk 80 on toodud meetmete ülesed mõõdikud ENMAK 2030 üldeesmärgi täitmise tulemuslikkuse mõõtmiseks. Teeme ettepaneku jagada antud mõõdikud üldeesmärgi ja alaeesmärkide vahel laiali vastavalt strateegilise planeerimise meetodikale. Vastasel korral ei ole üheselt võimalik hinnata arengukava üldeesmärgi ja alaeesmärkide saavutamist, kuna pole eristatav, milliste mõõdikutega mõõta üldeesmärgi ning milliste mõõdikutega kolme alaeesmärgi täitmist.</p>	<p>Mittearvestatud. Nimetatud mõõdikute jälgimisel kogutakse andmeid ka vastavates alamvaldkondades (nt energia lõpptarbimise kohta kogutakse andmeid nii kütuse, energia liigi kui ka sektori kaupa. Iga alamvaldkonna alla korduvaid mõõdikuid lisada pole otstarbekas. Meetmeteülesed mõõdikud on vajalikud, et kirjeldada tegevuste koosmõjus toimuvaid muudatusi Eesti energiamajanduses.</p> <p>Alaeesmärgi täitmist mõõdetakse alaeesmärgi juures defineeritud mõõdikutega (üldjuhul tegevuspõhised mõõdikud), üldeesmärgi täitmist mõõdetakse meetmeteüleste mõõdikutega.</p>
<p>10. Juhime tähelepanu sellele, et tabelis 4.1 lk 80 välja toodud mõõdik „Kasvuhoonegaaside heitkogus energeetikasektoris, mln tCO₂ekv/a“ esitab väärad andmed ja on vale nimetusega. Eesti KHG inventuuri andmetel oli kogu energeetikasektori (sh transport) heitkogus aastal 2012 16,8 mln tonni. Kui antud mõõdiku all peetakse silmas aga non-ETS energeetika heitkoguseid, siis on ka sel juhul välja toodud sihttase väär - nimelt oli Eesti kogu non-ETS sektori heitkogus aastal 2012 5,6 mln tonni, millest non-ETS energeetika (sh transport) oli 3,81 mln tonni. Teeme ettepaneku muuta antud mõõdiku sõnastust, pakkudes välja uueks mõõdikuks „Kasvuhoonegaaside energeetikasektori heitkogus, mis jääb EL heitkoguste kauplemissüsteemist välja (sh transport)“. Eesti KHG inventuuri kohaselt on antud mõõdiku algtasemeks (2012) 3,81 mln tCO₂ekv. Märgime ka, et kuna pole selge täpsed Eesti non-ETS kohustused 2030 kliima- ja energiapaketi raamistikus, siis ei saa kliimapoliitika raamistikust tulenevat 2030. a sihttaset määrata. Kui sihttase tuleneb ENMAKi tegevuste tulemustest, siis palume uuendada märgitud sihttaset lähtudes mõõdiku all käsitletud sektoritest (non-ETS energeetika ja transport).</p> <p>Ühtlasi palume mõõdikute hulka lisada täiendava mõõdiku „Kasvuhoonegaaside heitkogus energeetikasektoris, mln tCO₂ekv/a“ rõhutades siinkohal, et antud mõõdik peaks kätkema endas kogu energeetikasektori (sh transport) heitkoguseid. Selliselt sõnastatud mõõdiku all tuleb arvestada heitkoguseid nii non-ETS kui ka ETS energeetikasektorist ning 2030. a sihttasemena määrata ENMAKi tulemusena saavutatav KHG heitkoguste tase. Eesti KHG inventuuri kohaselt on antud mõõdiku algtase 16,8 mln tCO₂ekv.</p> <p>Lähtudes eelnevatest kommentaaridest palume üle vaadata ka mõõdiku „Kasvuhoonegaaside heitkogus energeetikasektoris SKP kohta, tCO₂ekv“</p>	<p>Arvestatud.</p> <p>Mõõdiku <i>Kasvuhoonegaaside heitkogus energeetikasektoris, mln tCO₂ekv/a</i> alg- ja sihttaseme väärtused muudetud nii, et need vastaks mõõdiku sõnastusele. Mõõdetavad väärtused leitakse <i>National Inventory Report Greenhouse Gas Source and Sink Category 1. Energy</i> alusel.</p> <p>Mõõdiku <i>Kasvuhoonegaaside heitkogus energeetikasektoris SKP kohta, tCO₂ekv</i> algtaset uuendati vastavalt eelnimetatud indikaatori algtasemele.</p> <p>Mõõdikut <i>Kasvuhoonegaaside energeetikasektori heitkogus, mis jääb EL heitkoguste kauplemissüsteemist välja (sh transport)</i> eraldiseisvana ei lisatud. Nimetatud mõõdikut seiratakse üldmõõdiku - <i>Kasvuhoonegaaside heitkogus energeetikasektoris, mln tCO₂ekv/a</i> seire käigus.</p>

<p>alg- ja sihttasemed.</p> <p>11. Palume läbivalt kõikidele meetmete mõõdikutele lisada vähemalt 2030. aasta sihttase. Kohati on mõõdikutele seatud sihttase aastaks 2020, kohati aastaks 2030 ning kohati puudub sihttase sootuks või pole aru saada, milliseks aastaks sihttase on seatud. Mõned näited, kus tuleks selgelt välja tuua sihttase aastaks 2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lk 84 meetme 1.1 mõõdikud „Imporditud kütuste osakaal elektritootmises“ ja „Kodumaise elektri osakaal avatud turu tingimustes“; - lk 85 meetme 1.2 enamik mõõdikud; - lk 87 meetme 1.3 kõik mõõdikud; - lk 88 meetme 1.5 kõik mõõdikud; - lk 89 meetme 1.6 kõik mõõdikud; - lk 91 meetme 2.1 mõõdik „Põlevkivi energiasaldusest kasulikult kätte saadud energia osakaal“; - lk 92 meetme 2.1 mõõdikud „Taastuvate energiaallikate osakaal transpordis tarbitud energiast“ ja „Metaankütuste osakaal maanteeõidukite energiatarbimises“; lk 93 meetme 2.3 mõõdik „Ühistranspordi kasutuse osakaal töökäijatest aastaks 2020“. 	<p>Arvestatud osaliselt. Mõõdikute, mille puhul 2030. aasta sihttaseme lisamine oli kohaldatav, lisati 2030. aasta sihttasemed.</p> <p>Selgitus Kuivõrd arengukava on koostatud suhteliselt pikale perioodile, on arengukavas käsitletud nii tegevusi, mille mõjud pigem jäävad arengukava I poolde kui ka tegevusi, mis toimuvad kogu arengukava perioodil. Seetõttu on mõnede meetmete indikaatorite sihttasemed aasta 2020 (või mõne teise kohaldatava perioodi jaoks). Samuti on mõningate indikaatorite sihttasemed seatud kogu perioodi jaoks – st pidev sihttase kogu arengukava perioodi jaoks. Indikaatoreid ja nende sihttasemeid täpsustatakse arengukava seireprotsessi käigus. Arengukava seireprotsess on seotud rakenduskavaga, mille koostamisel seatakse jälgitavad indikaatorid ja nende sihttasemed 4-aastaste perioodide kaupa.</p>
<p><i>Sotsiaalministeerium, 21.01.2015 kiri nr 1.2-3/5510</i></p>	
<p>Energiamajanduse arengukava sissejuhatuses on öeldud, et arengukava hakkab muuhulgas asendama „Eesti eluasemevaldkonna arengukava 2008–2013“. Palume selgitada kas ja kuidas saab elamumajanduse teema edaspidi tervikuna arengukavades – sh Sotsiaalministeeriumis koostamisel olevas „Sotsiaalse turvalisuse, kaasatuse ja võrdsete võimaluste arengukavas 2016–2023“ – kajastatud, kuna käesolev arengukava eelnõu ei asenda täies ulatuses teemade ringi, mis eluasemevaldkonna arengukavas 2008–2013 välja toodud oli</p>	<p>Selgitus. Erinevaid eluasemevaldkonna meetmeid on võimalik edaspidi planeerida tõepoolest ka teiste arengukavade raames ning seda tuleb vastavate vajaduste selgumisel koostöös teiste ministeeriumidega ka teha. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on avatud koostööks ning kindlasti valmis enda tegevusvaldkondade raames kaasa mõtlema ning panustama.</p>
<p>Juhime tähelepanu, et käesoleva arengukavaga jäävad katmata varem elamumajanduse arengukavas olnud puuetega inimeste ja vanemaealiste eluruumide küsimused ja nende elamistingimuste parandamine, sh eluruumide kohandamine erivajadustele vastavaks. Samuti ei kajastu arengukavas eesmärgid ja tegevused, mis toetaksid eluasemekeskonna kujundamist kaasava ühiskonna ja universaalse disaini põhimõtetest lähtuvalt. On arusaadav, et arengukava fookus on võrreldes eelnevaga muutunud, kuid leiame, et arengukava seletuskirjas peaks olema selgitatud, mille alusel on valikud tehtud ning mis saab neist eluasemevaldkonna arengukava osadest, mis energiamajanduse arengukavas ei sisaldu. Kuigi rakenduskava veel kooskõlastamiseks esitatud pole, mis raskendab tervikpildi mõistmist, võime loodetavasti eeldada, et arengukavas välja</p>	<p>Selgitus. Varasemalt oli küll eluasemevaldkonna arengukavas eraldi meede eluruumide kohandamiseks, kuid selle raames reaalselt tegevusi eraldiseisvana ellu ei viidud. Küll aga on näiteks korterelamute rekonstrueerimise toetuse raames olnud vastavate tööde teostamine üldpindadel abikõlblik ja on seda jätkuvalt. See tähendab, et kuigi arengukava ei näe eraldiseisvat meedet ette, on siiski oluline panustada kõikide ühiskonnagruppide elutingimuste parandamisse ning arengukava seda kindlasti ei välista. Koostöös Sotsiaalministeeriumiga tuleb jätkuvalt tegeleda parimate võimalike lahenduste väljatöötamiseks nii Ehitusseaduse kui erinevate programmide ning toetusmeetmete raames.</p>

<p>toodud üürielaumufondist saavad kasu ka sotsiaalmajanduslikult nõrgemal positsioonil ning toimetulekuga inimesed. Alates 01.06.2015 jõustub sotsiaalhoolekande seaduses energiamajanduse arengukava eesmärke toetav muudatus, mille kohaselt kaetakse toimetulekutoetuse raames ka korterelamu renoveerimiseks võetud laenu tagasimaksud.</p>	
<p>Arengukava raames läbi viidud mõjuanalüüsid keskenduvad sotsiaalmajanduslike mõjude puhul vaid majanduslikele mõjudele, hinnates kaudset ka mõju tervisele. Kaudsed mõjud – näiteks mõju erinevatele sooliste gruppidele või elanikkonna vähemusgruppidele (eakad, puudega inimesed ja rahvusvähemused) – on välja jäänud. Samuti puudub mõjuhinnang inimeste toimetulekule, mis peaks eeskätt olemasoleva hoonefondi energiatõhususe suurendamise ja uute hoonetega seotud eeldatava energiatõhususe suurendamise kaudu vähendada elanike küttekulutusi, mis lõppkokkuvõttes vähendaks toimetulekutoetuse saajate arvu ja riigipoolseid kulutusi toetuse maksmiseks.</p>	<p>Selgitus. Mõjuanalüüsid teostati vastavalt KSH programmile. ENMAK 2030 eelnõus, elektri tootmisel, osutus majanduse konkurentsivõime ning energiajulgeoleku seisukohalt eelistatumaks riigi vähese sekkumisega turupõhine stsenaarium, mis näeb ette uute tootmisvõimsuste rajamist vabaturu tingimustel.</p> <p>ENMAK 2030 stsenaariumite sotsiaal-majanduslikke mõjusid hinnati ENMAK 2030 majandusmõjude mudeli¹ alusel. ENMAK 2030 majandusmõjude mudel arvestab valdkondade stsenaariumite mõju hindamisel ainult otsese mõjuga ehk välja on jäänud kaudsed sotsiaal-majanduslikud mõjud, nagu mõju tervisele jms. Mudelis toimisid mõju arvutused võrdluses BAU (mittesekkuv/minimaalne regulatsioon ja toetused) stsenaariumiga. Võrdluse koostamise järel toimus mõjude jagamine majandussektoritele, mis võimaldas juba sisend-väljund koefitsiente (arvutatud RAT004: Sümmeetriline sisend-väljundtabel alushindades toodete järgi alusel) kasutades hinnata stsenaariumite tulemuste mõju kogumajandusele (st SKP, tööhõive jm).</p> <p>Kaudsetest sotsiaal-majanduslikest mõjudest hinnati mõju tervisele läbi PM2,5 õhuheitmete tervisemõju ning valdkonna stsenaariumite olelusringis kaasneva tervisemõju.²</p> <p>Valdkondade stsenaariumite olelusringis kaasnevat tervisemõju modelleeriti aastate 2012 ja 2030 jaoks³</p>
<p>Seletuskirjas vajaks täiendamist seos läbiva teemaga võrdsed võimalused, kuna käesolevalt on mõju lk 28 kokku võetud vaid ühe lausega: „6.2 Võrdsed võimalused: Arengukava ei sea piiranguid soolisele, vanuselisele ja rahvuslikule kuuluvusele ning puuetega inimeste rakendamisele.“ Piirangute mitteseadmine on küll tervitatav, kuid leiame, et seos vajab lähemat kirjeldamist. Abiks võib siinkohal olla mõjuanalüüs tervisele, mille pinnalt saab arvestades meeste ja naiste erinevaid tervisenäitajaid. Samuti, kuna üks elamumajanduse valdkonna põhiprobleeme on elamispinna ebapiisav kättesaadavus peamiselt madalapalgaliste, eakate ja noorte seas (seletuskiri lk 13), siis tasub tähele panna, et Eestis on meeste ja naiste</p>	<p>Selgitus: ENMAK 2030 eelnõus strateegiline eesmärk on tagada energiavarustus kõikidele Eesti elanikele, st „tagada tarbijatele turupõhise hinna ning kättesaadavusega energiavarustus, mis on kooskõlas Euroopa Liidu pikaajaliste energia- ja kliimapoliitika eesmärkidega, samas panustades Eesti majanduse keskkonna paranemisse ning pikaajalise konkurentsivõime kasvu.“ (ENMAK 2030 eelnõu ptk 2). Seejuures arengukavaga kavandatud energia- ja ressursitõhususe meetmed ja tegevused mõjuvad positiivselt kõigile Eesti elanikele, sh viidatud vähemusgruppidele ja nende tervisele (nt PM2,5 tervisemõju vähenemine, sisekliima paranemine olemasolevate hoonete rekonstrueerimisel).</p>

¹ Grünvald, O., Lokk, A. 2014. [ENMAK 2030 valdkondade stsenaariumide majandusmõju analüüs. Arvutusmudel.](#)

² Orru, H. 2014. [Valdkondlike stsenaariumitega eeldatavalt kaasneva õhusaaste põhjustatud tervisemõju muutuste hindamine kasutades saasteindikaatorina ülipeente osakeste sisaldusi ENMAK 2030+ raames.](#)

³ Laht, J. 2014. [Eesti energiamajanduse pikaajalise arengukava aastani 2030 valdkondade stsenaariumitega kaasneva keskkonnamõju olulisuse modelleerimine.](#)

<p>keskmise eluea erinevuse tõttu rohkem eakaid naisi ning väga suur sooline palgalõhe, mistõttu võiksid arengukavas nimetatud probleemi lahendamiseks planeeritavad tegevused kaudselt parandada elamispinna kättesaadavust naistele ja seetõttu panustada sooliste lõhede vähendamisse. Teeme ettepaneku seoseid läbivate teemadega täiendada, kuna näeme, et arengukava tegevused võiksid soolist võrdõiguslikkust ning mainitud vähemusgrupe positiivselt mõjutada.</p>	
<p>Arengukava tabelis 7.1. on välja toodud energiamajandusega seotud valdkondade tegevuste kulude-tulude prognoosid perioodil 2015 kuni 2030. Palume põhjalikumalt selgitust tabelis välja toodud tööhõive näitaja – „Tööhõive muutus, in/a“ – muutuse kohta. Leiame, et nimetus „tööhõive muutus in/a“ on eksitav, kuna jääb mulje, et mõeldud, et igal aastal lisandub 16 000 hõivatut, kuigi tõenäoliselt on silmas peetud, et perioodil 2015–2030 toimub tööhõives antud muutus. Ka teisel juhul on tegemist suure tõusuga arvestades rahvastiku vananemist ning hõivatute arvu vähenemist lähikümneid. Kas silmas on peetud üldise tööhõive kasvu või hõive kasvu energiamajandusega seotud sektorites? Kas hinnatud on tööhõive muutust ka soolisest aspektist lähtuvalt?</p>	<p>Arvestatud Selgitus Tööhõive näitaja arvutus on koostatud ENMAK 2030+ majandusmõjude mudelis¹, kasutades majanduse sisendväljundtabelleid. Leitud on stsenaariumi(te) tegevustega kaasnev lisanduv (otsene, kaudne, indutseeritud) töötasude summa, mille alusel arvutati keskmise palga kaudu tööhõive number. Sealjuures on eeldatud, et ENMAK-i mõjul tekkivad töökohad on 20% kõrgema palgaga kui Eesti keskmine. Nimetatud eelduse koostamisel vaadeldi, millistele valdkondadele suurimat mõju avaldatakse – võrdlus näitas, et mõjutatud valdkonnad on keskmisest kõrgema palgatasemega. Soolisest aspektist valdkondi ei vaadeldud.</p>
<p><i>Haridus- ja Teadusministeerium, 22.01.2015 kiri nr 8-2/14/7649-2 (allkirjastatud 29.01.2015)</i></p>	
<p>1. Teadus- ja arendustegevuse planeerimine ja rahastamine: Haridus- ja Teadusministeerium toetab eelnõu koostajate algatust käsitleda Energiamajanduse arengukava raames ka valdkondliku teadus- ja arendustegevust. Sotsiaalmajanduslike eesmärkidega teadus- ja arendustegevuse tellimuse suurenemine valdkondlike ministeeriumite poolt on üks Eesti arengueesmärke. Samas on ENMAK eelnõus mitmeid puudusi teadus- ja arendustegevuse planeerimises ja rahastamises, mille osas tuleb eelnõus olulisi parandusi teha.</p>	<p>Kommentaari võetud teadmiseks.</p>
<p>1.a) Lk 71 on kirjas, et „ENMAK-i kõigil viiel meetmel on konkreetsed tegevused, millest tulenevad otsesed ja kitsalt määratletud TA-vajadused enamuse tegevuste edukaks rakendamiseks“ ning selle juurde on lisatud viide Arengufondi koostatud dokumendile „ENMAK 2030 valdkondade meetmete elluviimiseks vajalikud teadus- ja arendustegevused“^[1]. Selle detailse dokumendi järgi on aastatel 2015-2020 <u>ENMAK T&A tegevuste kogumaksumuseks 24,085 mln eurot (4 mln eurot aastas), kusjuures pole mainitud nende tegevuste rahastajat ega finantseerimisallikat.</u> Arengukava</p>	<p>Arvestatud. Selgitus: "ENMAK 2030 valdkondade meetmete elluviimiseks vajalikud teadus- ja arendustegevused" on dokument, mille alusel koostatakse TA programm koos ENMAK 2030+ rakendusplaaniga. Viide sellele programmile on eelnõust eemaldatud. Tabel 7.1 TA tegevuste osas on välja toodud, et tegemist on esialgse hinnanguga sh. tellijad ja rahastusallikad.</p>

[1] http://www.energiatalgud.ee/img_auth.php/2/23/ENMAK_2030_valdkondade_meetmete_elluviimiseks_vajalikud_teadus_jaarendustegevused.pdf

<p>alaeesmärkide täitmiseks kavandatud olulisemate tegevuste juures on lisaks sellele peaaegu igal pool mainitud ka teadus- ja arendustegevus, samuti ilma vastutajate ja rahastusallikate täpsustamata. Lk 105 tabelis 7.1. on teadus- ja arendustegevuse „valdkondade tegevuste kogumaksumuse prognoos ühiskonnale 2015-2030“ kokku 13 mln eurot aastas, millest „riigi tegevuste maksumuse prognoos“ on 4 mln eurot aastas. Oleme seisukohal, et teadus- ja arendustegevuste planeerimisel peab arengukavas olema määratletud nii vastavate tegevuste eest vastutajad (tellijad) kui ka konkreetsed rahastusallikad.</p>	
<p>1.b) Lk 98 on väide: „ENMAK 2030 koostamisega paralleelselt koostati ENMAK 2030 meetmete elluviimiseks vajalike teadus- ja arendustegevuste raamprogramm. ENMAK 2030 eelnõus on selle alusel välja töötatud teadus- ja arendustegevuse meede 3.3“. Palume selgitada, mida tähendab „meede 3.3“, sest käesolevas dokumendis sellist viidet rohkem ei esine. Seletuskirjas (lk 20) on kirjas, et ENMAK 2030 T&A programm on saadetud kooskõlastamiseks kõikidele ENMAK-iga otseselt seotud ministriumitele. Peame oluliseks ära märkida, et HTM-ile pole see ametlikult jõudnud ning me pole programmi ametlikult kooskõlastanud. HTM esindajad on osalenud ENMAK T&A programmi aruteludel, juhtides korduvalt tähelepanu samadele puudustele, mis käesolevas kirjas on ära toodud – <u>T&A tegevused peavad olema tagatud ressursiga ning nendel tegevustel peab olema kindel vastutaja (tellija).</u></p>	<p>Arvestatud. Selgitus: Viide on olnud ekslik ning see on eemaldatud. ENMAK Seletuskiri ja eelnõu vastavalt täiendatud.</p>
<p>1.c) Arengukava eelnõus pole arvestatud energeetikateaduste ning ehitusteaduste sihtvalveerimise tulemustega. 2014. aastal viidi SA Eesti Teadusagentuuri (ETAg) poolt läbi energeetikateaduste ning ehitusteaduste sihtvalveerimised (viited vastavalt http://www.etag.ee/wp-content/uploads/2014/04/energetika_web.pdf ja http://www.etag.ee/wp-content/uploads/2014/04/evaluation-of-research-in-civil-engineering.pdf), milles toodi välja mitmeid kitsaskohti energeetika- ja ehitusalases teadustegevuses Eestis. Samuti anti selle tulemusel soovitusi, mida oleme edastanud ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministriumile (MKM) seisukohtade kujundamiseks ja tegevuste planeerimiseks. Paraku ei sisalda arengukava eelnõu ühtegi tegevust sihtvalveerimise raportites toodud soovitude rakendamiseks. Vastavalt teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse §13 lg 1 p 1 on kõigi ministriumide ülesanded teadus- ja arendustegevuse valdkonnas oma valitsemisalale tarviliku teadus- ja arendustegevuse ning selle finantseerimise korraldamine, arvestades evalveerimiste tulemusi ning nendega kaasneva hinnanguid ja soovitusi. Arvestades, et ENMAK raames on MKMil vastutava ministriumina plaanis tellida suures mahus uuringuid, on otstarbekas pöörata tähelepanu ka</p>	<p>Arvestatud. Arengukava koostamisel võeti energeetikateaduste ja ehitusteaduste sihtvalveerimiste soovitusel arvesse. Sisuliselt tegeleb arengukava mõlema sektori hindamisraportite soovitude elluviimisega. Antud raportitele viide lisatud ENMAK seletuskirja lk 21 peatükk 2.9 TA tegevus allmärgusena koos viitega tekstis.</p>

<p>sihtvalveerimise soovitude rakendamisele.</p> <p>1.d) Seoses dokumendiga „ENMAK 2030 valdkondade meetmete elluviimiseks vajalikud teadus- ja arendustegevused“ juhime tähelepanu sellele, et ühegi uuringu läbiviimise ei ole plaanis kaasata väliseksperthe, vaid piiratakse Eestis olemasoleva kompetentsiga.</p>	<p>Arvestatud. Väliseksperthe kaasamise võimalused ja vajadused selgitatakse TA programm koostamise käigus koos vastutajate ja finantseerimisallikate selgitamisega. (Väliseksperthe kaasamine on uuringu tellija või läbiviija enda otsustada vastavalt pädevuse olemisel/mitteolemisel, MKM ei saa ette kirjutada, kus peaks olema kaasatud. Kindlasti ei ole väliseksperthe kaasamine välistatud. Lisatud TA teema all, et vajadusel tuleb kaasata väliseksperthe uuringutesse, kui oma kohaliku inim- ja teadmiste ressursidega ei ole võimalik läbi viia uuringut. Märkus väliseksperthe kaasamisega lisatud ka ENMAK seletuskirja lk21 peatükk 2.9 TA tegevus alla.</p>
<p><u>2. Ehitusvaldkonna õppekavade uuendamise ja koolitusmahtude planeerimine:</u></p> <p>Lk 47 on kirjas: „Hoonete energiatõhususe eesmärgi täitmine ei ole saavutatav ilma valdkonnas tegutsevate erialaspetsialistide pädevuse tõstmiseta ja ehitusvaldkonna õppekavade uuendamise ja koolitatavate hulga suurendamiseta.“ Praktiliselt sama väide on ka lk 51, kus lisaks energiatõhususele on mainitud ka sisekliima tagamise eesmärgi täitmine. Väidetavalt puuduvad praegu nii tellijatel kui teostajatel vajalikud teadmised ja professionaalsus (kutsetegevuse tähenduses), mistõttu võetakse elamu jätkusuutlikkuse tagamise seisukohast vastu ebaõigeid otsuseid ning kasutatakse tihti ebakvaliteetseid materjale ja tööjõudu. Leiame, et nii probleemi olemus kui ka pakutud lahendused vajavad kindlasti täiendavat detailset analüüsi. Soovitame tutvuda olemasolevate valdkondlike uuringute ja analüüside tulemustega (sh nt BuildEst projekti raames 2012. a valminud uuringu aruanne „Haridusvõimalused ja tööjõud Eesti ehitussektoris“). Materjalid edastatakse Teie kirjas märgitud kontaktisikule e-posti teel.</p>	<p>Arvestatud. Õppekavade uuendamine ja koolitusmahtude planeerimine nõuavad täiendavat analüüsi. Samuti tuleb analüüsida täiendkoolituse vajadusi. Täiendavate analüüside vajadus lisatakse ENMAK TA programmi. Üldine märkus kompetentsi vastavuse ja täiendkoolituse osas on lisatud ENMAK seletuskirja lk 21 peatükk 2.9 TA tegevus alla.</p>
<p><u>3. SA Archimedes ja SA Eesti Teadusagentuur (ETAg) roll arengukava rakendamisel:</u></p> <p>Lk 103 tabelis 6.1. on SA Archimedes ja SA Eesti Teadusagentuur (ETAg) määratud kokku 11 tegevuse juures riigieelarvest rahastatavate meetmete rakendamise vastutajaks. Juhime tähelepanu, et SA Archimedes ja SA Eesti Teadusagentuur ei saa olla ENMAK tegevuste eest vastutajad, kuna nendele asutustele pole ettenähtud vastavaid ressursse ega volitusi arengukava rakendamiseks.</p>	<p>Selgitus: Tabelis 6.1 kirjeldab ENMAK 2030 elluviimise juhtimise struktuuri. Arengukava elluviimiseks on kavas moodustada erinevate ametiasutuste esindajatest juhtkomisjon, kes teostab järelevalvet arengukava elluviimise eest ning soov on kaasata sinna samuti HTM koos rakendusasutustega. Eluviimise koordineerimiseks tuleb sõlmida lisaks koostööleping, mille kohta on peatükis 6 olemas ka viide. Koostöölepingu sisu üldiselt selgitav ülevaade lisatakse mustandina seletuskirja lisana.</p> <p>Antud tabel ei kohusta kedagi olema vastutavad tegevuste elluviimise eest ega omama vastavaid ressursse. SA Archimedes ja SA Eesti Teadusagentuuri asemel on vastutajaks HTM, kelle haldusalas antud rakendusüksused on.</p> <p>Tabeli juurde lisatud allmärgusena, et rakendusüksuste märkimine on indikatiivne, tegevuse juhtimine ja rakendamine on vastava rakendusüksuse ülese ministeeriumi haldusalas.</p>

<p>4. HTMi kohustused arengukava rakendamisel: Lk 103 tabelis 6.1. on nimetatud ENMAK rakendamisega seotud osapooled. HTMi ülesandeks teadus- ja arendustegevuse juures on märgitud „avaliku sektori eeskuj“ (meede 2.8) ning „energiasääst muudes sektorites“ (meede 2.9.). Palume täpsustada, milles see roll seisneb. Palume selgitada, kuidas on kavas eelarvestada ja ellu viia järgnevaid meetme 2.8 tegevusi: avaliku sektori liginullenergia hoonete projekteerimise ja ehitamise pilootprojektid, koolimajade ja lasteaedade rekonstrueerimise hoogustamine, keskvalitsuse hoonete rekonstrueerimise hoogustamine, arhitektuuriväärtusega, muinsuskaitse- ja miljööaladel paiknevate elamute jm hoonete energiatõhusaks renoveerimisel linnaehitusliku jm kultuuriväärtuse säilitamise toetamine, arengustrateegiade loomine energiaefektiivsete elamukvartalite tekkeks linnades, rohemärgiste süsteemi väljatöötamine ja rohelist riigihanked (keskkonnamõju kvaliteedikriteeriumiks), teadus- ja arendustegevus, s.h. hoonete valdkonna uuringute ja analüüside tellimine.</p>	<p>Arvestatud. Avaliku sektori all on mõeldud kõiki avaliku sektori asutusi, kõik ministeeriumid on kaasa arvatud, seetõttu ka kõik ministeeriumid on märgitud ära tabelis 6.1 kui seotud osapoolsed. Antud tegevusega kaasneb eeskujuline roll tulenevalt üle võetavast Energiatõhususe direktiivist (2012/27/EL) ja ei ole siduvaid kohustusi.</p> <p>Avaliku sektori eeskujuline tuleneb Energiatõhususe direktiivist (2012/27/EL) artikkel 6-st, millest tulenevalt on kohustus 3 % avalike hoonete fondist iga aasta tuleb energiatõhusust parandada. Lisaks annab direktiiv kohustuse avalikule sektorile näidata eeskujuline energiatõhususes.</p> <p>Eelnevale lisaks on tegevus seotud Riigihangete seadus § 3. Riigihanke korraldamise üldpõhimõtted 6) võimaluse korral peab hankija eelistama keskkonnasäästlike lahendusi. Mis tähendab, et puudutab sealhulgas nii transporti, hooned, kontoritarbeid.</p> <p>Selgitus koolide ja lasteaedade ehitamise hoogustamise kohta – Arengufondi juures tehtud arvutused ENMAK majandusmõju kohta näitavad, et riigi aktiivsem sekkumine ehitusturul ja toetused renoveerimisele võivad luua täiendavat majanduskasvu. See toetus, mida riik sektorisse paigutab, tuleb pea täielikult käibe-, sotsiaal- ja tulumaksu näol tagasi. Seega on Valitsusel valik, kas sellisel viisil majandusse panustamine on õige. Kuna EL vahenditest on sarnaseid rahastamisskeeme juba kavandatud (korterelamute rekonstrueerimiseks, lasteaiakohtade loomiseks jms), siis eelarvet antud meetmeks hakkame MKM poolt taotlema 2018. eelarveaastast. Loomulikult ei kavatse MKM konkureerida muude haridusvaldkonna poliitikameetmetega. Kui näeme, et laias laastus panustab mõni HTM meede samasse eesmärki (muuta haridusasutuste hooned säästlikumaks), on mõeldav ka teistsugune asjade korraldus.</p> <p>Selgitus pilootprojektide kohta – esmane ülesanne on tagada rahastamine nendele pilootprojektidele ning selleks esitab MKM taotluse ka 2016. eelarvesse. MKMil on varasemaid kogemusi taotlusvoorude korraldamisel, Eesti-Šveitsi koostööprogrammis teeb MKM projekti (vt http://www.fin.ee/p5), kus toetust saavad objektid (neist 3 lasteaeda ja üks eakate kodu) on valitud läbi avaliku taotlusvooru. Hindamiskomisjonis olid selle taotlusvooru puhul MKM, EAS, SIM esindajad (nägime seda tollal rohkem kui regionaalarengusse panustamise meedet). Uue potentsiaalse taotlusvooru korraldamine on otsustamata, loomulikult tuleb võimaliku taotlusvooru korraldamisele kaasata asjakohaseid partnereid.</p>
<p><i>Siseministerium, 22.01.2015 kiri nr 1-7/635-2</i></p>	
<p>1. Siseministerium esitas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumile 17.11.14 e-kirjaga järgmise ettepaneku arengukava täiendamiseks: „Arengukava peatükis 3.2.8 lk 31 on toodud välja, et on otstarbekas varustuskindluse nõude ümberdefineerimine viisil, mis lisaks kodumaistele elektritootmisvõimsustele arvestab ka teiste Euroopa Liidu liikmesriikide ülekandevõimsustega (sh EstLink 1 ja 2 vahendusel tuleva elektrienergiaga ning selle pideva kättesaadavusega). Siseministerium ei nõustu sellega, kuna Soomes ei ole kohustust tagada 1000 MW elektrienergia olemasolu juhtudel, kui Soome ise on elektri defitsiidis või ei soovi seda müüa. Seega, varustuskindluse tagamiseks on</p>	<p>Arvestatud. Varustuskindluse ümberdefineerimist kirjeldavas osas lisatud lause. „Seejuures arvestatakse varustuskindluse nõude ümberdefineerimisel, et elutähtsa teenuste toimepidevus oleks kriisiolukorras tagatud ka liikmesriikide ülekandevõimsuste puudumisel.“</p>

<p>mõistlik ja igati soovitatav jääda vana lähenemise juurde ehk varu ei tohi olla väiksem süsteemi päevasest maksimaalsest tarbimisest, millele lisandub 10%line varu. Palume varustuskindluse ja varu arvestamisel kasutada kehtivat süsteemi.“.</p> <p>Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium antud ettepanekut ei arvestanud ning esitas</p> <p>18.12.14 kooskõlastustabelis järgmise selgituse: „Riigid ei sekku elektrituru toimimisse, toimib ühtne Euroopa Liidu energia siseturg. Põhjamaades tervikuna on piisavalt võimsust elektri tarbimise nõudluse rahuldamiseks. 110% varustuskindluse nõude jätkamine on ühiskonnale topeltkulu, sest hoolimata elektritariifi kaudu rahastatud uutest ühendustest teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega ei arvestataks neid võimsusi Eesti varustuskindluse tagamisel ning tuleks ülal pidada siseriiklike tootmisvõimsusi.“.</p> <p>Siseministeeriumi lõplik seisukoht on, et elektrienergiaga tagamine on üks kõige olulisemaid elutähtsaid teenuseid Eestis, mis on aluseks kõikidele teistele elutähtsatele teenustele. Seetõttu on meie hinnangul 110% varustuskindluse nõude jätkamine põhjendatud. Kuigi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium viitab, et riigid ei sekku otseselt elektrituru toimimisse, on elektrienergiaga varustatus kriisilukordades kõikide</p> <p>riikide üks prioriteete. Seetõttu ei ole Siseministeerium nõus antud punktis järeleandmisi tegema ning peab oluliseks, et Eesti varustuskindluse nõuet arengukavas ei muudetak.</p>	
<p>2. Arengukavas lk 8 on üheks arengukava tulemuseks kirjutatud: „Loodud on riiklikult toetatud energiatõhus üürielaamufond (6000 korterit)“. Siseministeeriumi hinnangul ei ole praegust olukorda arvestades võimalik tagada riiklikult toetatud üürielaamufondi loomist 6000 korterile, ühtlasi oleks see vastuolus vaba turumajanduse põhimõtetega. Seetõttu palume selle punkti praegusel kujul arengukavast välja jätta (samuti lk 13, 53 ning 93).</p>	<p>Arengukava eelnõu üürielaamuid puudutavad osa on täiendatud lisaselgitustega. Seatud eesmärk on siht, kuhu püüelda ja peab silmas kogu elamufondi uuendamise aastast vajadust (sh seda, et toetustega või riiklike garantiidega rajatav osa oleks sellest vaid üks osa). Siiski tuleb silmas pidada, et riik ei hakka ise üürielaamuid rajama, vaid loob selleks soodsa keskkonna. Initsiatiiv peab tulema kohalikest omavalitsustest ja erasektorist. Kui initsiatiiv on väiksem, siis see on tegelik kujunev olukord ja eesmärged tuleb korrigeerida.</p>
<p><i>Kaitseministeerium, 29.01.2015 kiri nr 5-8/14/5805</i></p>	
<p>1. Energiamaajandus ja täpsemalt energiajulgeolek (sh elektriga varustatuse tagamine) on olulised riigikaitse laia käsitluse kontekstis, kuna suur osa riigikaitse seisukohast olulistest elutähtsatest teenustest sõltub elektriga varustatusest. Riigikaitse laia käsitlust on riigi ja elanikkonna julgeoleku tagamiseks rakendatud alates riigikaitse strateegia kinnitamisest Vabariigi Valitsuse poolt 2010.a ning viimase aasta jooksul Ukrainas toimunu on</p>	<p>Arvestatud. Täiendatud arengukava 5. peatükki, kuhu on lisatud põgus kirjeldus ENMAK 2030 ja riigikaitse arengukava 2013 – 2022 mittesõjaliste osade seostest. Kirjelduse detailsus lähtub kaitseministeeriumi veebilehel avaldatud kokkuvõttest http://www.kaitseministeerium.ee/files/kmin/nodes/14029_Riigikaitse_arengukava_mittesojaline_osa.pdf</p>

<p>jättkuvalt kinnitanud sellise lähenemise õigsust. Tulenevalt sellest juhib Kaitseministeerium tähelepanu asjaolule, et ENMAK 2030 ei kajasta energiamajandust puudutavaid tegevusi, mis samas on kirjeldatud 27.02.2014 Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud riigikaitse arengukavas. Siinkohal tasub välja tuua näiteks tegevused Suur-Tallinna ruumi elektrienergiaga varustamise tagamiseks kriisi- ja sõjaajal, Narva elektrijaamade elektritootmise varustuskindluse tõstmiseks täiendava pumpla rajamine jmt. Eeltooduga seoses on Kaitseministeeriumi ettepanek kirjeldada nimetatud arendustegevused ka ENMAK 2030-s ning tuua nii arengukavas kui ka Vabariigi Valitsuse korralduse eelnõu seletuskirjas täpsemalt välja seosed riigikaitse arengukavaga (sh täiendada punkti 5 „Seosed teiste arengukavadega“, lisades sinna „Riigikaitse arengukava 2013 – 2022 mittesõjalised osad“).</p>	
<p>2. ENMAK 2030 rakendusplaani koostamisel käsitleda ka tegevusi, mis käesoleval hetkel on planeeritud riigikaitse arengukava ja selle rakendusplaani riigikaitse oluliste elutähtsate teenuste toimepidevuse peatükis, eesmärgiga tagada energiamajandust puudutavate otsuste ettevalmistamine ja analüüs ühe planeerimisprotsessi raames ning kaardistamiseks kõiki vajalikke tegevusi (sh riigikaitse) energiamajanduse valdkonnas. Selline käsitus suurendab Kaitseministeeriumi hinnangul energiamajanduse ja riigikaitse valdkondade haakuvust riigikaitse laia käsitluse kontekstis.</p>	<p>Arvestatud. Tegevus „Elutähtsate teenuste toimepidevuse kindlustamine“ on lisatud arengukava meetmete 1.1 ja 1.2 hulka, arengukava rakendusplaan hakkab kajastama meetmete olulisemate tegevuste elluviimist.</p>
<p>3. ENMAK 2030 määrab muuhulgas lähtekohad taastuvenergia tegevuskavale, mis tuleb esitada Euroopa Komisjonile taastuvenergia direktiivi 2009/28/EÜ alusel. Nii peab taastuvenergia direktiivist tulenevalt olema taastuvenergia osakaal energia lõpptarbimises aastal 2020 25% ja aastaks 2030 soovitatavalt 27%. Täiendavalt kirjutatakse Eesti elektrimajanduse arengu peatükis, et visiooni kohaselt kasvab aastaks 2050 Eestis tarbitud elektri tootmisel kütuste vabade jm taastuvate energiaallikate osakaal. Kõige rohkem Eesti elektri tootmises kasutatavad taastuvad energiaallikad on teatavasti biomass ja tuul. Siinkohal juhime tähelepanu sellele, et taastuvenergia tegevuskavas tuleks käsitleda ka probleemi, mis on tekkinud juba täna tuulikuparkide rajamisega.</p> <p>Nimelt segavad teatud kõrgusega ja paigutusega tuulikupargid kaitseväge õhuseireradarite töövõimet, mistõttu ei ole Kaitseministeerium kooskõlastanud selliste tuulikuparkide planeeringuid või ehitusprojekte. Seepärast tuleks tuulest elektri tootmise eesmärkide seadmisel arvestada riigikaitsest tulenevate takistustega ning leida lahendused, kuidas on</p>	<p>Arvestatud. Teematikat puudutatud seletuskirja peatükis 5.5. Kuna arengukava koostamise käigus pole selgitatud, milliste konkreetsete tuuleparkide rajamisega arengukava taastuvenergia kasutuselevõtu eesmärkide poole liigutakse, järgitakse ka edaspidi tänaseid põhimõtteid tuuleparkide planeerimisel. Iga üksiku tuulepargi planeeringul või ehitusloa väljastamisel vaadatakse selle mõjusid õhuseire tagamisele.</p>

<p>võimalik rajada piisavalt tuulikuid häirimata seejuure õhuseire igapäevast tööd, mis on oluline riigi julgeoleku tagamiseks. Palume seletuskirjas käsitleda ka ülaltoodud teemat.</p>	
<p><i>Eesti Kinnisvarafirmade Liit, 11.02.2015 kiri nr 15-02-11/01</i></p>	
<p>Esmalt on problemaatiline ajaline perspektiiv. ENMAK 2030 elamumajanduse visioon on antud aastani 2050, mis valdkonna arengute ajamahukust arvestades on väga mõistlik. Ent sisulises osas on siiski juttu plaanidest kuni aastani 2030 ehk siis vaid 15 järgmist aastat. Detailplaneeringu, projekteerimise ja ehituse protsess tavalise kortermaja arenduse puhul kestab teoreetiliselt kiiremat tulemust lubavast õigusruumist hoolimata 6 – 10 aastat. Uudsete ehitus-tehniliste lahenduste väljamõtlemine, testimine meie kliimas, juurutamine ja levitamine ei ole samuti mõeldav alla dekaadi. Tänapäevaste elamufondi ehitusmahtude juurest me põhimõtteliste muudatusteta amortisatsiooni ületava mahuni ei jõua. Sellised muudatused, nende läbivaidlemine ning õigusaktidesse sissekirjutamine võtab vähemalt kaks parlamendi valimistsükli. Elamufondi investeringute kasutamine majanduspoliitilise hoovana, millist võimalust arengukavas tuleks selgemalt rõhutada, eeldab majandusüklite ülest tegevust, kinnisvaratsükkel kipub olema 7 – 10 aastat. Seega arengukavas käsitletav 15 aastat on liialt lühikene periood.</p>	<p>Selgitus. Esitatud argumentid räägivad pikema vaatega arengukava koostamise kasuks. Arengukava ajaline horisont aastaks 2030 tuleneb olukorrast, et konkreetsemad EL kliima- ja energiapoliitika sihid on püstitatud aastaks 2030. Kuigi arengukava kirjeldab visioone aastani 2050, ei pidanud arengukava koostajad otstarbekaks kirjeldada konkreetseid sihte ajavahemikuks 2030-2050. Samas on arengukava elluviimiseks planeeritud olulisemate tegevuste hulgas tegevusi, mis annavad võimaluse paremini toime tulle ülesannetega, mida tuleb lahendada peale aastat 2030 (nt teadus- ja arendustegevus, uute planeerimispõhimõtete juurutamine, näidishoonete rajamine jne)</p>
<p>Arengukava teiseks probleemiks on planeeritavast suurest toetuste mahu kasvust hoolimata siiski vaid renoveerimiskeskne lähenemine. Ilmekas näide on kavandatud meetmed – energiatõhusa rekonstrueerimise planeeritav maht 320 000 korterit, riiklikult toetatud liginullenergia uusehituse planeeritav maht ca 500 korterit aastas. Puudub lahendus, kuidas osa amortiseerunud elamufondist renoveerimise asemel uue vastu vahetada. Arengukavas tuleks selgelt sõnastada põhimõtte, et investeringu tegijal on võimalik otsustada kas olemasolevat rekonstrueerida või ehitada selle asemele uus ilma, et teda toetustega ühele või teisele poole sunnitakse. Kui vana elamu rekonstrueerimise korral oleks võimalik saada toetust, siis samasugust toetust peaks olema võimalik saada ka selle vana lammutamisel ja uue ehitamisel. Seejuures ei tohiks toetused sõltuda sellest kes investeringu teeb – kas taotlejaks on korteriühistu või kinnisvaraarendaja. Eesmärgiks peaks olema suurendada kvaliteetse ja jätkusuutliku elamispinna kättesaadavust.</p>	<p>Selgitus. Arengukava alusuuringutes käsitleti ka uusehituse võimalikku panust energiatarbimise vähendamiseks hoonetes⁴. Tehtud alusuuringu põhjal võib väita, et keskendudes majanduslikult efektiivsematele viisidele energiatarbimise vähendamiseks tuleb rõhuda renoveerimisele. Tähelepanek, et meil tuleks investeringu tegijal lasta valida, kas olemasolevat rekonstrueerida või ehitada selle asemele uus hoone, on õige.</p>
<p>1. Arengukava rõhutab kompetentsi suurendamise vajadust. Meetmete hulgas on nimetatud avaliku sektori pilootprojekte. Teeme ettepaneku</p>	<p>Arvestatud. Aspekti kirjeldatud läbivalt meetme 2.8 kirjelduses.</p>

⁴ http://www.energiatalgud.ee/img_auth.php/5/51/ENMAK_2030_Hoonete_energias%C3%A4%C3%A4stupotentsiaali_uuring.pdf

<p>sõnastada arengukavas selgelt põhimõte, et riiklikud ehitustellimused on ühtlasi ka rakendus- ja katselavaks teadus-arendustegevuses uute tehniliste lahenduste uurimisel. Erasektor on tõenäoliselt valmis toetama innovatsiooni, kuid mitte riskima liialt investorite rahaga. Selline sõnastamine viib tõenäoliselt riigihangete regulatsiooni täiendamiseni.</p>	
<p>2. Energiaküsimuste kontekstis on elamumajanduse arengukava käsitlus väga kulukeskne. Seetõttu on ebaselge seos Eesti regionaalarengu strateegiaga. Tundub, et praegune käsitlus viib keskuste ja ääremaa vahelise lõhe jätkuva suurenemiseni. Kui see on paratamatu, siis tuleks anda sellekohane selge sõnum või asuda otsima meetmeid selle vältimiseks.</p>	<p>Mitte arvestatud. Me ei nõustu väitega. Eelnõu näeb ette piisavalt tegevusi, mis hoiavad ära regionaalsete erinevuste suurenemist Eestis, nt meede 1.2, 1.5, 2.7</p>